

MEMO

Kellele: Siseministeeriumi ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu elanikkonnakaitse, kriisideks valmisoleku ja siseturvalisuse töörühma kohtumine 16.04.2024

Koopia:

Kellelt: Sotsiaalministeerium

Kuupäev: 1.04.2024

Teema: Ülevaade Sotsiaalministeeriumi valitsemisala elanikkonnakaitse tegevustest

☐ otsustamiseks ☒ teadmiseks

22. veebruar 2024. aastal esitasid Riigikantselei, Siseministeerium ja Sotsiaalministeerium Vabariigi Valitsusele ühise ülevaate elanikkonnakaitse 2.0 raamdokumendist ning aastateks 2024-2027 planeeritud tegevustest. Elanikkonnakaitse tegevuskavas kirjeldatud valdkondade jaotusel lähtutakse Eesti julgeolekupoliitika alustes kasutatud elanikkonnakaitse definitsioonist. Riigi ja ühiskonna valmisoleku edendamine **vältimatu sotsiaalabi**, **psühhosotsiaalse kriisiabi** ja **katastroofimeditsiini** valdkonnas on SOM valitsemisala elanikkonnakaitse tegevusteks. Järgnevalt anname ülevaate nimetatud valdkondade hetkeseisust ja nende arendamise eesmärkidest.

1. Vältimatu sotsiaalabi

Vältimatu sotsiaalabi (Sotsiaalhoolekande seadus §8) raames tagatakse minimaalselt toit, riided ja ajutine majutus. Oma territooriumil asuvatele inimestele esmase abi korraldajaks on KOV (KOV teenus), kaasates ulatusliku abi pakkumise vajaduse korral vabatahtlikke ja kogukondlikke organisatsioone ning tehes koostööd teiste asutustega.

Hetke olukord

PwC 2023. aasta kevadel tehtud uuring, kus osales 55% KOVidest, näitas, et enamikus KOVides puudub praegu võime ulatusliku kriisi korral suurele hulgale abivajajatele vältimatut sotsiaalabi korraldada ning oodatakse kaardistatud võimelünkade likvideerimiseks riigi tuge. Seda kinnitasid ka SOM sotsiaalvaldkonnas loodud töörühma tulemused (osalesid KOV-d, REM, SKA, PÄA). Peamised võimelüngad: toiduvarud, majutuse tagamine pikemaks ajaks, personali nappus, kulude katmise garantiid. Tänapäevaks on paljud võimelünkade lahendused välja toodud TsiRK eelnõus, Lisaks REM, MKM ja EVK lahendavad varude teema. Lahendamist ja kokkuleppimist vajavad pikaajalise majutuse korraldus ehk evakuatsioonist väljumisel majutuse korraldamine ja tagamine. Kirjeldamisel on KOV-de toetamise mehhanism olukorraks, kus KOV-i võimekus vältimatu sotsiaalabi teenust pakkuda on ammendunud.

Sihttase 2024-2027

SKA-I on säilinud võime kriisidele reageerida, kriisi eelselt kriisiplaanide koostamisel KOV-e nõustada vältimatu sotsiaalabi jt. võtmeteenuste pakkumise tagamiseks ja teenuste osutamiseks ning riiklike võtmeteenuste toimepidevuse plaanide koostamiseks. Täpsemad sihttasemed selguvad ulatusliku vältimatu sotsiaalabi tegevusplaani koostamise käigus 2024. aasta lõpuks ning selguvad peale oluliste otsuste tegemist ja vastutajate määramist.

Planeeritud tegevused 2024. aastal

- Luuakse kriisiolukorras ulatusliku vältimatu sotsiaalabi korraldamise riigi toe plaan.
- Sotsiaalkindlustusameti teenuste ja hoolekandeesutuste toimepidevuse tagamine riigikaitseliste ülesannete ja kriisiülesannete täitmisel, sh KOVide, teenuseosutajate, sotsiaalvaldkonna partnerite nõustamine kriisivalmiduse suurendamisel.

- Koostatakse SKA teenuste kriisiplaan.
- Kirjeldatakse KOV-de toetamise mehhanism olukorraks, kus KOV suutlikkus teenust pakkuda on ammendunud ja ta vajab abi.

2. Vältimatu abi ja katastroofimeditsiin

Katastroofimeditsiini eesmärk on osutada massiliste kannatanutega sündmus(t)e korral vajalikku esmaabi ja meditsiiniabi maksimaalselt paljudele kannatanutele nende elu ja tervise päästmiseks kõikide olemasolevate ressurssidega.

Hetke olukord

Eesti militaarmeditsiini tugineb tsiviilmeditsiini süsteemile. TAI 2021. a andmetel on Eestis 25 165 tervishoiutöötajat. Kaitseväge SA struktuuri vajadusteks on planeeritud 100 arsti ja 200 õe ametikohta. Reservväelastest tervishoiutöötajate ja parameedikute mehitatavate KV SA struktuuri ametikohtade üle peetakse arvestust mobilisatsiooniregistris. Massiliste kannatanutega hädaolukordade lahendamiseks on vaja edendada tsiviil- ja militaarmeditsiini koostööd ning omada olukorra lahendamiseks paremaid tervishoiu varusid.

Sihttase 2024-2027

Tervishoius on säilinud võime kriisidele reageerida ning tervishoiu tegevusvarud on suurendatud ja geograafiliselt hajutatud.

Planeeritud tegevused 2024. aastal

- Elektrivarustuse toimepidevuse tagamine TTO-dele.
- ETO-de ümberpaiknemise plaani loomine.
- Terviseameti kui organisatsiooni kriisilahendamise võime tugevdamine.
- Tervishoiuvaldkonna riigi tegevusvarude täiendamine (Tartu Ülikooli Kliinikum) ja varude hajutamiseks varude loomine Põhja-Eesti Regionaalhaigla juurde.
- Esmaabi õppe ja koolituste tervikliku süsteemi loomine; esmaabi õppe ja koolitustega tegelevate organisatsioonide toimiva koostöövõrgustiku loomine ja arendamine Eestis; elanikkonnale tasuta esmaabiõppe kättesaadavaks tegemine; kriisilukordadeks plaani ja võime loomine, mis tagaks vajaduse korral kiire elanikkonna esmaabioskuste suurendamise.

3. Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumine kriisi ajal

Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumine (*Mental Health and Psychosocial Support* ehk MHPSS, edaspidi läbivalt kasutusel rahvusvaheliselt kasutatav lühend MHPSS) on kriisidega toimetuleku vältimatu osa ning igal sektoril on siin oma roll inimeste kaitsmisel, heaolu edendamisel, vaimse tervise häirete tekke ennetamisel ning nende inimeste toetamisel, kellel on kas varasemad või kriisilukorras tekkinud häired.

Hetke olukord

Psühhosotsiaalse kriisiabi (PSK) tagamist suuremahulistes kriisides ja riigikaitse ülesandena hakati ette valmistama 2023. aastal. Enne seda ettevalmistus PSK korraldamiseks ulatuslikes kriisides puudus. PSK teenust saavad SKA vahendusel praegu pidevalt pakkuda 7 graafiku alusel töötavat kriisipsiialisti.

Sihttase 2024-2027

Välja on töötatud vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumise süsteem.

Planeeritud tegevused 2024. aastal

- Rahvusvahelistele standarditele tugineva vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe koordineerimissüsteemi arendamine ning osapoolte ülesannete kindlaksmääramine.
- Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe miinimumtegevustes kokkuleppimine suuremahulistes kriisides reageerimiseks.

- Psühholoogilise esmaabi koolituste pakkumine kriisivaldkonnas töötavatele teenistujatele.
- PSK teenuse arendamine ja tagamine kriiside korral.